Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 226 (4863)
ВТОРНИК
НОЯБРИИН
20
1945 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүн.

Советскэ арад зон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түүхэ домог дотор илалтануудые оруулжа бэшэһэн өөһэдынгөө артиллеристнүүд болон миномётчигуудай үнэхөөрөө алдартай суутай ба шэн габьяатай байһыень харахадаа омгорхоно гээшэ.

Обороные Арадай Комиссарай Приказһаа.

ССР Союзай Оборонын Арадай Комиссарай

ПРИКАЗ

1945 оной нэябриин 18. *№ 76.* *г. Москва.*

Нүхэдүүд советскэ артиллериин артиллеристнүүд ба миномётчигууд, инженернүүд ба техникүүд, офицернүүд ба генералнууд!

Мүнөөдэр советскэ улад зон Улаан Армиингаа артиллериин үдэрые паниндэрлэжэ байна гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн сэрэгтэ манай алдарта артиллери Эхэ оронойнгоо үмэнэ үүргэ уялгаяа дүүргэбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай байлдаануудай болоһон газарта советскэ артиллери гээшэ Улаан Армиин гол ехэ сохилтын хүсэн болошо ургаад, тэрэ хадаа манай ябган сэрэгүүд, ташкнууд болон авиацитай тон нягтаар харилсан ябуулгануудаа хэжэ, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые аршалан абаһан ба фашистска Германи болон Японине хүсэд үй бута сохихо хэрэгтэ гайхамшаг ехэ юумэ бүтээһэн байна.

Баруун тээ ба Зүүн тээшье болоһон бүхы байлдаануудта манай шэн габьята артиллеристнүүд болон миномётчигууд баатаршалга гаргажа, дайшалхы техникэ, дайсанай амиды хүсэн болон бүхэжүүлгэнүүдые үгы хэжэ шадаха эрдэм шадабаригай байһан хадаа дайсанай артиллерине хүсэд эулижа тэрэнэй доһолхо зэмсэгүүд болохо танкнууд ба авиацине айхабтар ехэ гээлтэ хоролтодо оруулһан байна.

Советскэ арад зон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түүхэ домог дотор илалтануудые оруулжа бэшэһэн өөһэдынгөө артиллеристнүүд болон миномётчигуудай үнэхөөрөө алдартай суутай ба шэн габьятай байһыень харахадаа омгорхоно гээшэ.

Фронт тыл хоёрой нягта барисаан, заводуудай эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэд, инженернүүд, конструкторнууд, техникүүд, албахаагшад ба хүтэлбэрилэгшэд ажалай шэн зориг болон эдибхи хэшээл гаргаһан ябадал хадаа эрхим классай артиллериин буу зэбсэг ба һомо хэрэгсэлые хэрэгтэй зэргээрынь үгэжэ артиллерине хангаха арга олгобо.

Нүхэд советскэ артиллериин артиллеристнүүд болон миномёгчигуул, инженернүүд болон техникүүд, офицернүүд ба генералнууд, мүн артиллериин тылэй бүхы ажалшад!

Артиллериин үдэртэй дашарамдуулан Таанарые амаршалнаб!

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байхын түлөө ами бэеэ үгэһэн артиллеристнүүд болон миномётчигууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн сэрэгтэ Улаан Армиин артиллериин туйлаһан шиидхэхы амжалтануудые тэмдэглэхын тулада захирхални хадаа:

Мүнөөдэр, ноябриин 18 да, 19 часта манай Эхэ ороной столица—Москвада, союзна республикануудай столицануудта болон Ленинград, Сталинград, Севастополь, Одесса, Хабаровск, Новосибирск, Свердловск, Горький, Молотов болон Тула городуудта 20 дахин артиллериин буудалгануудые хэжэ манай алдарта артиллеристнүүдтэ Эхэ оронойнгоо үмэнэһөө салют-мэндэ хүргэхэ байна.

СССР-эй Оборонын Арадай Комиссарай орлогшо
Советскэ Союзай Маршал А. ВАСИЛЕВСКИЙ.

Малай бэлшээрие һайнаар эмхидхэхэ

Республикын олонхи колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө хүсэд дүүргэжэ шадаагүй байна. Тиимэ болохолоор адуу малай үбэлжэлгые гарза гайгүйгөөр үнгэргэхын тулада бии байгаа тэжээлээ гамтайгаар ба зүбөөр гаргашалхатаяа хамта, бэлшээрие хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар эмхидхэхэ ябадал колхоз, фермэ болон малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэй эгээл шухала зорилго болоно. Манай колхозууд хагда ногоогоор элбэг, баян бэлшээритэй байна. Хабар-зунайшье, үбэл-намарайшье үедэ адуу мал бэлшээхэ тааруу зохид газарнууд нютаг бүхэнөөр бии. Имагтал байгаалиин тэрэ баялигые зүбөөр хэрэглэжэ абаха гээшэ тон шухала болоно.

Түрүү малшадай дүршэл хадаа бэлшээрие зүбөөр эмхидхээд байгаа һаа, һүрэг малнууд бүхэли үбэл соо үбһэ эдингүй адуулганда ябаад, шалал шэнээгээ алдангүй тобир тарганаар ондо ородог байһыень гэршэлжэ үгэнэ. Зун-намарай үедэ хагда ногоондо бэлшэжэ хүсэ шалалаа нэмээһэн үхэр малнууд үбэлэй ханхинама хүйтэн, хабарай хатуу хагсуудашье тамираа алдангүй тарган занхаа ябадаг байна.

Имагтал бэлшээрие һайнаар эмхидхэжэ, адуу малаа үбэл, зунгүй хагда ногоондо бэлшээжэ, һайнаар адуулһан колхозууд малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэжэ, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень хэдэн дахин дээшэлүүлэг байха юм. Аймагуудаар үнгэргэгдэжэ байгаа малажалай выставкэнүүдэй дүнгүүд дээрэһээ мэдэхэдэ, хэдэн олон түрүү колхозууд малажалые хүгжүүлхэ хэрэгтэ шухала анхаралаа хандуулһан байба. Закаменай аймагай хэдэн олон колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ тэжээлээр дутамаг байбашье, бэлшээрие зүбөөр хэрэглэжэ, үбэл зунгүй үхэр малаа адуулһанай ашаар, гүрэнэй түсэбые зүһэн бүрэөр үлүүлэн дүүргэһэн байна. «Улаан Далахай» колхозой малшад зун-намарай бэлшээрие зүбөөр эмхидхэжэ, үхэр малай амидын шэгнүүрые дунда зэргээр 200—250 килограмм болгоһон байха юм.

Курумканай аймагай Дыренскэ сельсоведэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—105 процент, эбэртэ бодо малаар—106 процент, хони ямаагаар—112,5 процент дүүргэһэн ба тэдэнһээ абтаха ашаг шэмые нёдондонойхиһоо һурагтүй дээшэлүүлһэн байба. Эндэхи малшад бэлшээридэ адуулдаг малнуудайнгаа амидын шэгнүүрые 1944 ондо 200 килограмм болгоһон байгаа һаа, энэ жэлдэ 250 килограмм хүргэһэн байна. Мүн тус колхоз һү һааха ба нооһо хайшалха түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргээ. Адуунайнь -товарна фермэ унага абаха түсэбөө 125 процент дүүргэһэн, адуунаа табижа хэдэн олон хүдэлмэришэ моридые бэлшээһэн байха юм. Зун-намарай үедэ һайн бэлшээридэ ябаһан дээрэһээ адуун ба бунамхай моридынь булта дунда ба дундаһаа дээшэ хүсэ шадалтай болгогдонхой.

Малые адуулжа бэлшээдэг онсо шадабаритай болоһон түрүү малшан нүхэр Ладомпилов гэгшэ үбэл, зун, хабар, намарай үедэ адуулгые зүбөөр эмхидхэжэ, республика соо мэдээжэ мастер болонхой. Энэ нүхэр Кяхтын аймагай «Улаан Табангут» колхоздо ажаһуудаг ба колхозойнгоо һүрэгүүдые харууһалдаг юм. Бэлшээрине зүбөөр хэрэглэжэ, адуу малые онсо шадабаритайгаар адуулдаг хүнүүд республикын нютаг бүхэнөөр бии байна. Тиимэдэ эдэ түрүүшүүлэй шадабарине бүхы малшадта нэбтэрүүлэн, бэлшээрине зүбөөр эмхидхэхэ ябадал хаа-хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Энэ хадаа үбһэ тэжээлээр хомор байһан колхозуудта угаа ехэ аша туһа хүргэхэ байна.

Бурят-Монголые ашаг шэмээр ехэ малажалтай республика болгохо тухай зорилгые ойрын сагаа бэелүүлхэ ябадалай гол нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь хадаа бэлшээрие һайнаар эмхидхэхэ хэрэг болоно. Һайн бэлшээридэ саг үргэлжэ адуулагдаһан мал таргалжа миха, һү ехээр үгэхэ байна. Үбэлэй бэлшээридэ илангаяа ехэ анхарал табигдаха зэргэтэй. Хада уулын нэмэри, ойн соорхой болон шугы бургааһатай бэлшээринүүдые гамнажа, үбэлэй үедэ хэрэглэхэ гээшэ тон шухала байна.

ВКП(б)-гэй обкомой XXI пленум болбол республикын хүдөө ажалай гол һалбари болохо малажалай дутагдалнуудые богонихон саг соо усадхаха ябадал бүхы областной партийна организациин урдахи шухала зорилгонь гэжэ тоолоод, байгша оной ноябриин 15 хүртэр үбэлэй адуулганда ябаха малые бүлэглэн, таһалагдаһан бэлшээритэйнь фермэ, гүртэнүүдтэ даалгажа үгэхэ, бэлшээриин газарта һарабшатай байрануудые түхеэрхэ, тэндэ үбһэ тэжээл болон уһалуури бэлэдхэхыень ВКП(б)-гэй обкомой бюро, республикын Совнарком, Наркомзем, партиин айкомууд ба аймгүйсэдкомуудта дурадхаһан байгаа. Тиигэбэшье энээниие зарим нютагууд аяар мүнөө хүртэр бэелүүлээдүй байха юм. Зэдын, Мухаршэбэрэй, Кяхтын, Прибайкальска аймагуудай олонхи колхозууд үбэлэй бэлшээридэ ябаха малнуудаа үшөө хүсэд бүлэглэжэ илагаагүй, фермэ, гүүртэ, отара, бригада ба малшадта бэлшээрие таһалжа, тэдэнэй харюусалга доро үгөөгүй байһаар.

Үбһэ тэжээлээр дутамаг байһан энэ жэлдэ үбэлэй бэлшээрие һайнаар эмхидхэхэ ябадалда эгээл шухала анхарал табигдаха болоно. Аймагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай орган, малажалай специалистнар болбол колхоз бүхэнөөр сахалан ба урин дулаан үбэлжэлгэ хангахын тулада малай бэлшээрие һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ шухала анхаралаа табиха ба фермэ, гүүртэ, бригада, отара бүхэнэй үбэлэй адуулгые ямараар эмхидхэһые саг үргэлжэ шалгаха, тэдэнэртэ болото туһаламжа узүүлхэ зорилготой.

Арктическа училищиин заочнигуудай таһаг

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Арктическа далайн дээдэ училищиин дэргэдэ гидрографиин, метеорологиин ба океанографиин талаар арктикын хүдэлмэрилэгшэдые заочноор һургажа бэлдэхын тулада тусхай таһаг бии болгогдобо.

Энэ отделенидэ дунда һургуули дүүргэһэн ба арктикада хүдэлмэрилһэн стажтай хүнүүд абтаха юм.

Мүнөө үедэ һурагшадые абажа эхилээ. Занятинь ерэхэ 1946 ондо эхилхэ байна.

Казахска ССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ Казахска ССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведтэ Казахстанай КП(б)-гэй Центральна Комитедтэ

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет ба Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет болбол Казахска Советскэ Социалистическэ Республикын хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциие тэрээнэй 25 жэлэй ойн үдэртэ амаршална.

25 жэлэй саадэ тээ казахска арад болбол коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро өөрынгөө гүрэн түрые байгуулһан ба сүлөөтэ национальна хүгжэлтын зам дээрэ гараһан байна. Советскэ засаг болбол арад зоной дунда творческо үүсхэлые бии болгоһон, Казахстанай ажалшан арад зониие социализмын байгуулалтада нэгэдхэһэн, республикын арадай ажахын түргэнөөр ургаха ябадалые ба культурын хэмжээгүй хүгжэлтые хангаһан байха юм.

Үнгэрһэн 25 жэл соо Казахска ССР дотор түрүү ажаүйлэдбэри байгуулагдаһан. Карагандын шахтнууд жэл бүри хэдэн миллион тонно нүүрһэ үгэнэ. Лениногорско ба Чимкентскэ [illegible], Балхашска, Иртышскэ, Карсакпайска зэд шулхаха ба бусад заводууд манай ороной арадай ажахые үнгэтэ металлаар хангана. Казахстанда Семипалатинска мяханай, Гурьевска загаһанай-консервын комбинадууд, Актюбинска химическэ завод болон ажаүйлэдбэриин бусад олон предприятинууд байгуулагдаһан. Нефтяной ажаүйлэдбэри амжалтатайгаар хүгжэжэ байна.

Колхозно байгуулалтын үндэһэ һуури дээрэ казахска арад хүдөө ажалай талаар ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Мүнөө үеын машинын техникээр зэбсэглэгдэһэн Казахстанай социалистическэ газартаряалан болбол үржэлтэй олон зуун мянган гектар шэнэ газарые эзэлүүлжэ, жэл бүри орондоо хэдэн арбан миллион пүүд тараа үгэнэ. Республика дотор малажал амжалтатайгаар хүгжэнэ.

Казахска ССР дотор советскэ социалистическэ культура сэсэглэн һалбарна. Революциин урда тээ миин 2 процент бэшэг мэдэхэ хүн зонтой байһан республика дотор мүнөө 7.735 эхин ба дунда һургуулинууд, 22 дээдэ һуралсалай заведенинүүд, казахска академи наука хүдэлмэрилнэ. Казахска литература болон искусство амжалтатайгаар хүгжэнэ. Национальна интеллигенциин олон тоото кадрнууд ургажа гараһхай.

Советскэ засаг болбол казахска эхэнэрнүүдые сүлөөлжэ, тэдэнэрые орон доторхи гүрэнэй, ажахын ба культурна байгуулалтада эдибхи [illegible] татажа байгуулаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ казахска арад болбол Советскэ Союзай бусад арадуудтай хамта манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалаа. Тулалдаанай газар дээрэ гаргаһан шэн габьяа ба баатаршалгын түлөө хэдэн арбан мянган казах Советскэ Союзай орденууд болон медальнуудаар шагнагданхай. Казахска республикын хүдэлмэришэд, колхозниигууд болон интеллигенци дайсаниие илаха нийтын хэрэгтэ ами бэеэ хайрлахагүй ажалаараа үнэтэ юумэ хэһэн байна.

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол манай агууехэ Эхэ ороной зол жаргалай түлөө, Казахстанай арадуудай саашадаа экономическэ ба культурна талаар хүгжэхынь түлөө Казахска Советскэ Социалистическэ республикын ажалшад хэзээшэдоошье эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр ажаллаха бэзэ гэжэ хатуугаар найдаһанаа мэдүүлнэ.

ССР СОЮЗАЙ АРАДАЙ КОМИССАРНАРАЙ СОВЕТ.

БҮХЭССЮЗНА КОММУНИСТИЧЕСКЭ (БОЛЬШЕВИГҮҮДЭЙ) ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Иволгын МТС-эй машинно-тракторна мастерскойнуудай барилгашадые БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Иволгын МТС-эй типовой машинно тракторна мастерскойнуудай барилгые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха гэбэл:

1. **Баженов** Георгий Николаевичые—МТС-эй участково механик.
2. **Каротуев** Илья Григорьевичые—шулуушан.
3. **Курбатов** Никифор Андреевичые—МТС-эй директор.
4. **Михалев** Александр Ивановичые—„Майн нэгэн" колхозой түрүүлэгшэ.
5. **Очиров** Гатап Очировичые—МТС-эй түмэршэ дархан.
6. **Сапунов** Гевриил Даниловичые—МТС-эй парторганизациин секретарь.
7. **Тупикин** Василий Васильевичые—МТС-эй ахалагша механик.
8. **Шумилов** Александр Семёновичые—барилгын прораб.
9. **Юнцупов** Нимбу Юндуновичые—МТС-эй токарь.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо М. ЧУВЬЮРОВ.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан. 1915 оной ноябриин 17.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын алдар" гэжэ орденууд ба „Эхын медаль" гэжэ медальнуудаар шагнаха тухай

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь «Б. М. Үнэнэй» ноябриин 13 ба 14-эй номерто).

Табан хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН МЕДАЛЬ» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН МЕДАЛЯАР

18. ТУГАРИНА Фёкла Николаевнае—Байкало-Кударын аймагай «Октябрь» колхозой колхозница.
19. ТРУНЕВА Ирина Михеевнае—Байкало-Кударын аймагай «1-ое Мая»» колхозой колхозница.
20. УЛАДАЕВА Александра Семёновнае—Байкало-Кударын аймагай Дуланскын НСШ багша.
21. ХАМАГАНОВА Дарья Фёдоровнае—Байкало-Кударын аймагай «Рыбак» колхозой колхозница.
22. ШИШМАКОВА Дарья Фёдоровнае—Байкало-Кударын аймагай Кудара тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
23. ШУСТОВА Елена Павловнае—Байкало-Кударын аймагай «Красный Яр» тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Г. ЦЫДЕНОВА.
БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан. 1945 оной июлиин 21.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Олон хүүгэдтэй эхэнүүдые „Эхын алдар" гэжэ орденууд ба „Эхын медаль" гэһэн медальнуудаар шагнаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-ай Указай үндэһөөр, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаха гэбэл:

Найман хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 2-ДОХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. АРШАНОВА Ежмит Хоргановнае—Курумканай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
2. БУДАЕВА Эрнижит Сангидариевнае—Курумканай аймагай Харгана нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
3. ЗВЕРЬКОВА Анисья Афанасьевнае—Курумканай аймагай «Красный Пахарь» колхозой колхозница.
4. ЗВЕРЬКОВА Анна Степановнае—Курумканай аймагай Сахули тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
5. МОЛОСОЕВА Дулма Молосоевнае—Курумканай аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
6. ПЕТЕЛХОНОВА Пырма Санжиевнае—Курумканай аймагай Кама нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
7. САНЖИЕВА Шилсама Улзэтуевнае—Курумканай аймагай Алла нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
8. УХИНОВА Санжидма Рапнаевнае—Курумканай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.
9. ХАМАРОВА Дулма Санжиевнае—Курумканай аймагай Алла нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
10. ПИМПИЛОВА Пыцык Санжиевнае—Курумканай аймагай Ягдык нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.

Долоон хүүгэдые түрэһэн ба хүмүүжүүлһэн эхэнүүдые «ЭХЫН АЛДАР» ГЭЖЭ 3-ДАХИ ЗЭРГЫН ОРДЕНООР

1. АРСАЛАНОВА Дынсэма Арсалановнае—Курумканай аймагай Саранхор нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
2. БАЛМАЕВА Долгор Эрдынеевнае—Курумканай аймагай Хави нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
3. БАЛМАЕВА Дулма Эрхитуевнае—Курумканай аймагай Алла нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
4. БАШИЕВА Пырма Пинхузаевнае—Курумканай аймагай Алла нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
5. ВОРОПИНА Апполинария Ивановнае—Курумканай аймагай «Красный Пахарь» колхозой колхозница.
6. ГАРМАЕВА Гунсама Гармаевнае—Курумканай аймагай Саранхур нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
7. ГЕНДЕНОВА Цыпемпил Улитуевнае—Курумканай аймагай Ягдын нютагай гэрэй эзэн эхэнэр.
8. ДУЧЕНКО Парасковья Гавриловнае—Курумканай аймагай «Красный Пахарь» колхозой колхозница.
9. КОНДРАТЬЕВА Мария Прокопьевнае—Курумканай аймагай Аргата тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
10. КУКУЗЕЕВА Дулгар Балдановнае—Курумканай аймагай Курумкан тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
11. ЛЕВИНА Анефия Артемовнае—Курумканай аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой колхозница.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

АЛДАРТА АРТИЛЛЕРИСТНҮҮДТЭ МОСКВАГАЙ САЛЮТ

Советскэ арадай һайндэр болохо сталинска артиллериин үдэрые манай ороной столица баадатай зугаатайгаар тэмдэглэбэ.

Бүри хараан болохотой сасуу хэдэн арбаад мянган москвичууд гоё һайхан клубууд ба культурын ордонуудтаа сугларжа, алдарта артиллеристнүүдэй һайндэртэ зорюулагдаһан вечернүүдые хэбэ.

Үдэшэн болоходо москвичууд арад зоной найр наадатай үедэ болодог лэ ёһоор городой бүхы тохой бүриһөө центр тээшэ, Улаан талмай тээшэ ерэнэ. Эндэ, Кремлиин тэндэ һайндэрэй салютые харахын тулада ажалшан зон суглараа. Тэдэнэй дунда Берлин, Кенигсберг, Будапештые дайлан абаха героическа байлдаануудта абаалсаһан аад, агба һээ табигдаһан олон сэрэгшэд бэлсаба. 19 час. Спасска башниин эрэхи курантнууд ханхинажа эхилхэтэйнь хамта столицын районуудта тодхоогдоһон хэдэн зуугаад прожекторнууд өөрынгөө гэрэлнүүдые толинуудаар оггорголдо улаан, ногоон, шара, ягаан, хүхэ үнгэнүүдые татуулна. Прожекторнуудай толонууд Ленин ба Сталинай портредүүдые, огторгойдо омогтой һүрэлгөөр намилзажа харагдаһан СССР-эй гүрэнэй туг тэрэ туугүүлнэ.

Тэрэ доро түрүүшын буудалга болоһоо, элдэб олон үнгын мянган аад ракетанууд һайндэрэй столицын талмай, үйлсэнүүдые гэрэлтүүлнэ.

Москвагай ехэ буунууд хүсэн түгэс ба илагдашагүй сталинска артиллериие алдаршуулжа 20 дахин буудаба. (ТАСС).

Астрономуудай уласхоорондын конференциин урда тээ

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). СССР-эй Академи Наук болбол энэ оной декабриин 20-до Копенгагенда болохоор зарлагдаһан уласхоорондын астрономическа конференцидэ хабаадалсахаар уряал хүлеэн абаба.

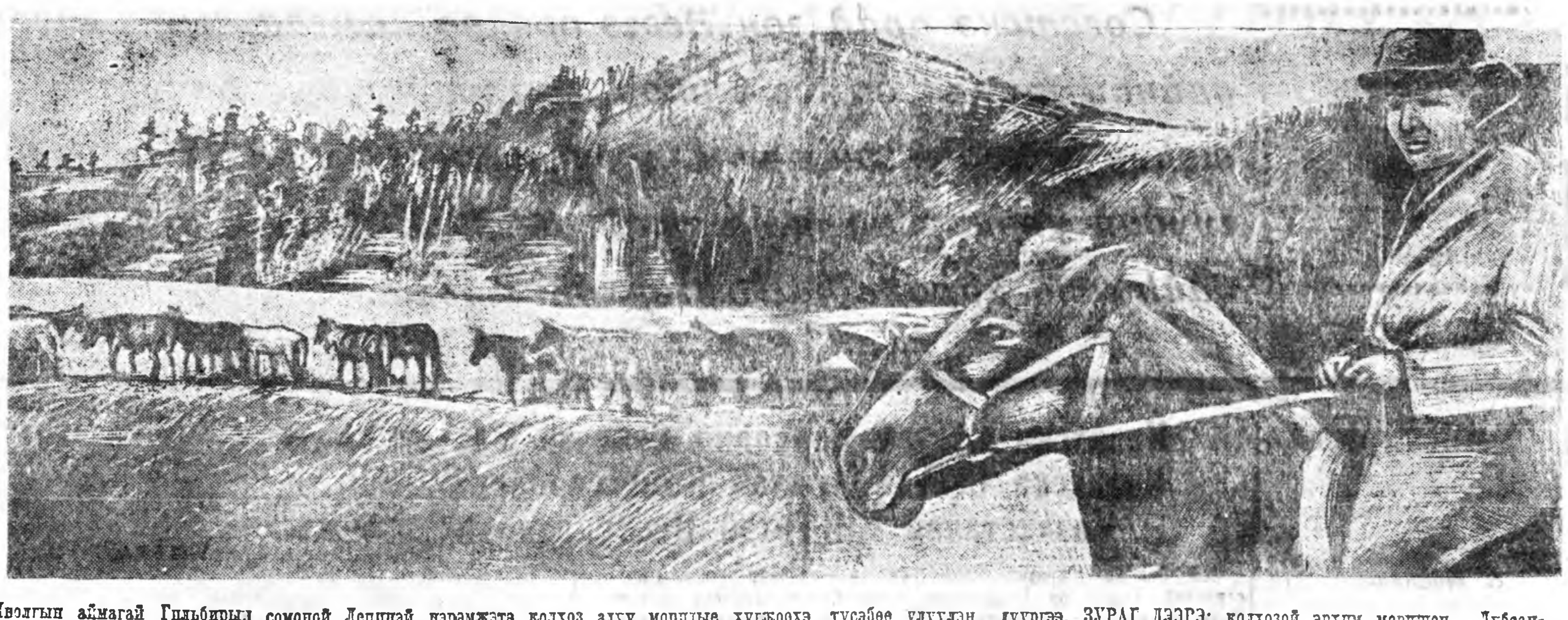
Энээнэй дашарамда, СССР-эй Академи Наукын главна асторономическа обсерваториин директор проф. Г. Н. Неуймин гэгшэ ТАСС-эй корреспондентдэ иигэжэ мэдээсэбэ:

—Дайнай урда тээ уласхоорондын астрономическа союз гэжэ бии байһан юм. СССР болбол 1935 онһоо эхилжэ тэрэнэй ажал-ябуулгадань хабаадалсадаг байгаа һэн. Дайн сэрэгэй үе соо астрономическа союзай ажал зогсоод байба. Тэрэнэй генеральна секретарь проф. Оорт гэгшые гитлеровецүүд арестовалжа, концлагерьта хааһан юм.

Мүнөө бүхы дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэ амгалан тайбан сагай ерээд байхада, уласхоорондын астрономическа союзай хүдэлмэрине һэргээхэ шухала болоо.

Декабриин 20-до нээгдэхэ конференци хадаа уласхоорондын астрономическа конгрессые зарлахаар бэлэдхэл хэхэ тушаа хэмжээ ябуулгануудые түлэблэхэ, астрономическа союзай практическа ажал ябуулгые һэргээхэ ябадалтай холбоотоһон хэдэн олон асуудалнуудые шиидхэхэ байна.

Советскэ астрономууд энэ конференцидэ һайнаар бэлдэжэ байна. Октябриин 15-һаа 17 болтор Москвада болоһон астрономуудай бүхэсоюзна зүблөөн болбол Копенгагенда хэлсэгдэхэ хэдэн олон асуудалнуудые таһалба; тубхын түрүүндэ бага планедүүдэй уласхоорондын албан гээшые һэргээн бодхооход тухай, жэл бүридэ ехэнүүд астрономическа журналнуудые хэблэн гаргаха ябадалда хамжаха тухай дурадхал оруулагдаа. Манай делегацууд болбол «Һулабтар одонуудай каталог» баладхахэ тушаа хэдэн олон советскэ обсерваторинуудай хэжэ байһан хамтын ажал тухай уласхоорондын конференцидэ хабаадагшадта хөөрэжэ үгэхэ болоно. Түүхын хажуугаар, бүхы дэлхэйн [illegible] астрономическа организацинууд болон обсерваторинуудай хоорондо научна холбоонуудые ан[illegible] абалсаха ябадалые һэргээхэ тухай асуудал табигдаха юм.

Иволгын аймагай Гильбирын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз адуу моридые хүгжөөхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэө. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой эрхим мориитон Лубсан-цырен Дабаев.

А. Поповой фото.

АДУУГАА АРБИНТАЙГААР, БУРУУГАА БУЛШАНТАЙГААР ОНДО ОРУУЛАЯ!

Адуу малаа таргалуулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө

ВКП(б)-гэй Бурят-Монгол обкомой XIX пленумэй тогтоолые үдэр бүриин хүтэлбэри болгон Иволгын аймагай малажалай фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл болон үбһэ тэжээл суглуулха хүдэлмэринүүдые үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ һураггүй эмхитэйгээр үнгэргэһэн байна. Аймагай колхозууд гол түлэб үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар дүүргэбэ. Малай байра байдалнуудые урин дулаанаар заһабарилжа бэлэн болгохотоёо хамта, колхоз бүхэн нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулаа.

Үбэлэй бэлшээреэр мал адуулха хэрэгтэ энэ жэлдэ ехэхэн анхарал табигдаба. 1135 адуун, 1901 үхэр, 9343 хонин ямаан бүхэли үбэлтөө бэлшээхээр таһалагдаа. Эдэ малнуудай байха байранууд һайн шанартайгаар заһабарилагдаһан байна. Тэрэшэлэн малай үбэлэй байра нуудта 15427 центнер үбһэн ба 6878 центнер һолоомо мэтын тэжээл шэрэгдээ.

Гильбирын сомоной Ленинэй, Кировэй, 17 партсъездын нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго», «Авангард» ба бусад колхозууд адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые илангаяа амжалтатайгаар үнгэргэбэ. 18 партсъездын нэрэмжэтэ колхоз үхэрэй ба тугалай байрануудые шэнээр түхеэрээ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 50 толгой адуунай байха һарабшатай дулаан байра шэнээр бариһан, хорой бүхэндөө хобто түхеэрһэн ба малай уһалууриие һайнаар бэлэдхэһэн байна. Тэрэшэлэн «Улаан Оронго» артель 70 үнеэнэй байра шэнээр бариба. Эдэ колхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүд үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые илангаяа һайнаар үнгэргэһэн байха юм. Фермэнүүдэйнь отара бүхэндэ үнеэ һааха тусгаар байра бэлэдхэгдэһэн байна. Энэ хадаа үнеэн ба тугалнуудые харууһалха ябадал һураггүй һайжаруулха арга мүн.

Нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ олонхи колхозууд бии байгаа хүсэеэ бүгэдынь табиһан байна. «Улаан Оронго» колхоз 1580 центнер элдэб янзын бүдүүн тэжээл нэмэжэ бэлэдхээ.

Адуу малые харууһалха эрхим хүнүүдые шэлэн оложо, фермэ бүхэниие хүдэлмэрилэгшэдөөр дүүрэн хангаха хэрэгтэ колхоз бүхэн тусгаар анхарал гаргана. Олонхи колхозууд бүхы малаа эрхим колхознигуудта тушаажа үгэһэн байха юм. Тэдэнэр үбһэ тэжээл зүбөөр гаргашалха, адуу малаа атар таргаар ондо оруулха мэтын шухала хэмжээнүүдые эртээнһээ хойшо хараалжа байнхай. Үбэлэй үеын малай адуулганда 131 колхозник үбаха юм. Эдэнэр дулаан хубсаһан болон бусад хэрэгсэлнүүдээр дүүрэн хангагдаха байна.

Зун-намарай адуулгые зүбөөр эмхидхэһэнэй ашаар, түрүү малшад адуу малай шадал шэнээе нилээдгүй һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлбэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (Колечовскэ сельсовет) байгша оной ноябриин 1-эй мэдээгээр һаамхай үнеэн бүриһөө дундаа зэргээр 1323 литр һү һааһан байба. Мүн «Осоавиахим» колхозой малшад һаамхай үнеэн бүриһөө дундаа зэргээр 1152 литр һү һаагаа.

Аймагай түрүү малшадай энэ амжалтанууд үхэр малай үбэлжэлгын үедэ бүри арбидхагдаха байһаниинь лабтай. Юуб гэхэдэ, малажалай фермэ, гүүртэ, бригада, отара бүхэн колхозно һүрэгүүдээ гарза гайгүйгөөр үбэлжүүлжэ, адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ ба тэдэнһээ абтаха ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө социалистическа мүрысөөндэ үргэн дэлгэрэнгэйгээр оролсонхой.

Н. ЧУЛКОВА, Иволгын аймагай газарай таһагай главна зоотехник.

Нёдондонойнгоо алдуунуудые дахяад дабтана

Прибайкальска аймагай зарим колхозууд һүүлэй жэлнүүдтэ адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые оройтуулжа ба муугаар үнгэргэжэ, олон тоонэй мал гарзатуулһан байха юм. Теэд, урда жэлнүүдэйнгээ энэ алдуунуудые зарим колхозуудынь мүнөө хүртэр дабтаһаар. Мүн тус аймагай хүтэлбэрилхэшье хүдэлмэрилэгшэд энэ алдуунуудые усадхаха тушаа ямаршье хэмжээ абаагүй байна гэхэдэ һэжэггүй.

Тэжээл бэлэдхэхэ түсэб дүүргээгүй байжа, олонхи колхозуудынь тариа хуряалга эхилхэтээ хамта үбһэ сабшаха, силос дараха, набша намаа суглуулха хүдэлмэринүүдые болюулжархиһан байха юм. «Красная заря», «Майн 1», Лазогой нэрэмжэтэ колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө оройдоо 37—50 процент дүүргэһэн байбашье, адуу малаа садхаланаар үбэлжүүлхын түлөө огто оролдоогүй байһаар.

Намар-зунай бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, колхозно һүрэгүүдээ адуулжа таргалуулхын түлөө тэмсээгүй байһан олохон колхозуудайнь адуу мал туранхай ба дунда һаа доошо шадалтай байха юм. Аймагай колхозуудаар аяар 57 мори унаа ба үнеэд туража үргүүлхэ тухайдаа хүрэшэнхэй.

Адуу малай байра байдалые эндэхи колхозууд үбэлжэлгэдэ хангалтагүйгөөр бэлэдхэбэ. Аяар мүнөө хүртэр зарим колхозууд адуу малай байра байдалнуудай заһабарилгые гүрэнэй комиссида тушаажа үгөөдүй байха юм. Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые тушаан абаха аймагай комисси болбол колхозуудай адуу малаа хэрзээргээр үбэлжүүлхээ байһыень мүнөө хүртэр хүсэд мэдэнэгүй. Тус комиссиие хүтэлбэрилэгшэ ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Филиппов гэгшэ өөрынгөө харюусалгые хүсэд мэдээгүй байна гэжэ ялжа болохоб. Зүгөөр, имагтал һанаа амар ябадал дээрэһээ боложо, энэ шухала хэрэгтэ ханамжагүйгөөр хандана гээшэ.

Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые ниимэ ехээр нобшоруулан, аюулта байдалда хүрөөд байһан Прибайкальска аймагай бүхы колхозууд нёдондонойнгоо алдуунуудые дахяад дабтаһан ябадалаа энэ дары усадхаха уялгатай. Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые муугаар үнгэргэжэ үхэр малаа хорооһон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө гэм зэмые Эхэ оронойнгоо урда хатуугаар харюусаха байһанаа мэдэхэ зэргэтэй. Тиимэдэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлээр дутуутай байһан эндэхи колхоз бүхэн үхэр малаа садхалан ба дулаанаар ондо оруулха шанга хэмжээнүүдые дары абаха болоно.

О. ГРИГОРЬЕВА.

Колхозно һүрэгүүдые хоролтоһоо хамгаалха

Малажалые хүгжүүлхэ талаар Кяхтын аймаг соо хамагай хойно ябаһан Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд энэ гээгдэлээ эсэслэн усадхаха тушаа эрид хэмжээнүүдые абанагүй. 1945 ондо адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй байһан гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, нёдондоной үбэлжэлгые хангалтагүйгөөр үнгэргэһэнһөөнь болоно. Малай байрануудые урин дулаанаар заһабарилаагүй, үбэлэй үедэ хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхээгүй дээрэһээнь олон толгой мал үргүүлжэ үхэһэн байгаа. Иимэ гарзада ороһон тус колхоз 1945 ондо малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор ба хонин, ямаагаар оройдоо 73—75 процент дүүргэһэн байха юм.

Теэд, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд нёдондонойнгоо алдуунуудһаа һургаал абахын орондо, харин дахяад дабтажа байна. Колхозой правлениин түрүүлэгшэ Тубанов гэгшэ адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые хаһа соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бүхы колхозниигуудаа элсүүлжэ табяагүй ба энэ шухала хүдэлмэриие хожомой ээлжээндэ табижархёод, харюусалгагүйгөөр хандаһан байха юм. Илангаяа үбһэ тэжээлээр ехэ дутамаг байна. Түсэбэй ёһоор 8060 центнер тэжээлэй орондо, оройдоо 3.580 центнер бэлэдхэнхэй. Тиигэбэшье, нэмэлтэ тэжээл бэлэдхээгүй байха юм. Аяар мүнөө хүртэр тэжээлэй баланс табяадүй байһаар.

Зун-намарай бэлшээриие зүбөөр хэрэглэжэ, малнуудаа һайнаар адуулаагүй байха юм. Тэрэнһээ боложо олон толгой хони, ямаадынь дундаһаа доошо шадалтай байна.

Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые унжагайруулан, үхэр малаа аюултай байдалда оруулаад байһан дээрэхи колхозой хүтэлбэрилэгшэд ба бүхы гэшүүд тохёолдоһон дутуунуудаа нимтын хүсөөр усадхажа, энэ хохидолһоо дары зайсаха зорилготой. Мүн Кяхтын аймагай хүтэлбэрилхы органуудай зүгһөө колхозно һүрэгүүдые хохидолтой байдалда оруулһан тус артелиин гэмтэ нюурнуудта зэмэ тохохо тушаа хэмжээн абтаха сагынь тулаа.

Б. ЦЫРЕНОВА.

„Динамо"—„Кардиф" гэжэ командануудай матч

«Челси» гэжэ командатай наадаһан үдэртэл адли, бидэнэр тогтооһон часта приемнигуудай хажууда дахяад суглараабди. Тиихэдэмнай аяар холын Кардифта олон зонтой стадионой хүүехэ-шууяха абяан радиогоор дуулдаба, тэндэ ногоон талмай дээрэ сэнхир майкануудые үмдэһэн 11 москвичууд—советскэ спортын 11 түлөөлэгшэд гараад байгаа. Судьягай эшхэрхэ абяанай дуулдамсаар бидэнэр наадан боложо захалһан халуун амисхаалые тэрэ дары ойлгообди. Английскэ футболистнууд түрүүшын секундаһаа эхилжэ эрид шанга добтолго хэжэ ороо. Тиигэмсээрынь, московско вратарь Хомич гэгшэ наадаһаа оролсохо ёһотой болобо. «Динамын» үүдэнһээ гурба дахин торгуулиигүй сохилто хэгдээ. Тиигээд байхадань, энэ наадаһай али тухай ехээр болоходо эхилһые ойлгообди. «Кардиф» угаа түргэн темптэйгээр наадахые дурадхаба. Динамовецууд бүри түргэнөөр наадажа харюусаһан байна. «Кардифай» стадион дээрэ байһан радиокомментатор Вадим Синявский гэгшэ наадаһай түргэн ябасын хойноһоо арай гэжэ урьдижэ хөөрэдэг байба.

7 минута болоод байхада динамовец Бесков гэгшэ мячые Бобровто үгэжэ урьдихатайнь сасуу, тэрэнь түрүүшын мячые толгойгоороо сохижо оруулаа. Дүрбэн минута болоод байхада, хани нүхэрэйнгөө дэмжэлые бусааха гэһэн юм шэнги, Бобров мүнөөхи мячые Бесковто шэдэжэ үгэхэдэнь, тэрэнь «Кардиф—Сити» командын ворота худар мэргэнээр эльгээбэ. Гурба минута болоод байхада үни удаан альга ташалга болохо сүхэрээн дуулдахадань, бидэнэр «Динамын» ворота худар мяч оруулба гэжэ лаб һанаад байгаабди. Мэдэн гэхэдэ имагта бэрхэ мячые абаһан Хомичто зорюулжа альга ташаһан байшоо. Динамовецууд талмай дээрэхи үүсхэлые аалихаанаар эзэлэн абажа, удангүй Архангельский гурбадахи гоолые сохижо оруулаа.

Хоёрдохи таймын эхилхэ багта англичанууд айхабтар шанга түрилтэнүүдые хэжэ ороо. «Кардиф—Сити» гэжэ команда аллаһанаа ябашье бусааха гэжэ оролдобо хэ. Теэд, москвичууд тэдэнэй түрилтые тэсэжэ гараа. Бесков, Бобров, Архангельский ба дахяад Бесков английскэ командын ворота худар 4 мячые хойно-хойноһоонь һубарюулан оруулба. Удангүй Бобров, английскэ заабариин ёһоор хэжэ болохо аргые хэрэглээд, «Кардифай» вратарьта добтолһон бэеэрээ, тэрэнэй гарһаа мячые мүлтэ сохижо, счёдые 8:0 болгобо. Английскэ футболистнууд дахяад атака хэжэ ороо. Хүсэтэйгөөр эрэжэ ябаһан мячые Хомич хургаараа торгоожо бариха гэһэн аад, тэрэнь бүтөөгүй. Харин динамовецуудай ворота худар гоол сохигдожо оруулагдаа. Тиигэһэн бэеэрээ «Динамын» ворота айхабтар шанга байдалтай болоо. Судья болбол 11 метр газарһаа мяч сохихо гэһэн зорилго табиба. Стадион дээрэ абяа шэмээгүй болоо. Тиигэжэ сохихотойнь сасуу Хомич болбол энэ айхабтар түбэгтэй бэрхэ мячые шадамараар абаһан. Удангүй динамовецууд үшөө нэгэ юһэдэхи мячые сохижо оруулба. Удаашын бороо хараан болохоо байхада, «Кардиф—Ситиин» ворота худар арбадахи мяч сохигдожо оруулагдаа һэн. Тиимэ болохолоороо, тэрэ наадан хадаа арба: нэгэ гэһэн уласхоорондын наадануудта тон үсөөхэн үзэгдэдэг иимэ счётойгоор дүүрэһэн байгаа.

Лев КАССИЛЬ.

Торез ба де Голль гэгшэд хоорондоо бэшэг андалдан абалсаба

ПАРИЖ, ноябриин 16. (ТАСС). Парижска радиогой дамжуулханьхадаа, үсэгэлдэр правительственна канцеляри болбол шэнэ французска правительство бии болгохо тушаа генерал де Голльдо коммунистическэ партиин секретарь Морис Торез гэгшын бэшэгээр хандаһан тухай коммюнике тунхаглаба гэнэ. Коммюнике соо Торез гэгшын бэшэг ба генерал де Голлиин харюу тунхаглагдаһан байгаа.

Торезын бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ гэбэл «эсэргүүсэлтэ хэхэ национальна советэй программые бэелүүлхын тулада нангиингаа шэнэжэ түхэлөөр правительство байгуулха юм гэжэ французска арад зон хүлеэжэ байна» гэжэ ба «коммунистнууд бэе дээрээ харюусалга даажа абаха ба национальна учредительнэ суглаанай нэгэндүүгээр гаргаһан шиидхэбэриин ёһоор Танай бии болгохо правительстводо хабаадалсахаар бэлэн байна гээшэ. Энэнэй дашарамда, бидэнэр хадаа министерствүүдэй тушаалнуудые үнэнтэ зүбөөр хубаажа абаха шухала гэжэ мэдүүлһэн байнабди. Бидэнэр болбол дотоодо хэрэгүүдэй, гадаада хэрэгүүдэй гү, али сэрэгэй министерствын али нэгыень хүтэлбэрилхэ хэрэгые манай түлөөлэгшэдтэ даалгажа үгэхэ һэн гэжэ эрпһэн байгаабди.

Мүнөөдэр үглөөгүүр хөөрэлдэхэдөө Та болбол дээрэ дурсагдаһан министрнүүдэй али нэгыень манай партиин гэшүүндэ даалгажа үгэхын аргагүй байна гэжэ тоолоноб гэжэ мэдүүлһэн байгаат, тиихэдээ манай партиин национальна шэнжэ тэмдэг ба тэрэнэй ябуулжа байһан политикые дайраһан шалтагаануудые дурдаһан байнат. Французуудай бидэнэй нэрэ түрые доромжолһоо, тэдэ ушар баримтануудые хүлисэжэ шадахагүй байнабди. Та болбол Франциин эрхэтэй сүлөөтэй байхын түлөө дайн байлдаануудта ами бэеэ үгэһэн хэдэн мянгаад коммунистнуудай дурасхаалые дан муухайгаар доромжолно гээшэт. Тиимэ дээрэһээ, бидэнэр манай табиһан условиин ёһоор, правительстводо коммунистнуудай хабаадалсаха тухай баадхаһан заншаа байнабди».

Генерал де Голлиин үгэһэн харюу бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Би хадаа танай ноябриин 15-да эльгээһэн бэшэгтэй мүнөө һаяхан танилсаад, зүгөөр Франциин гадаада политика тухай ба энэ политикада коммунистическэ партиин ямараар хандаха тухай бидэнэй мүнөөдэрэй хөөрэлдөөн хадаа Франциин түлөө ами бэеэ үгэһэн французуудай дурасхаалые доромжолхо юм гэжэ ябаһашье һанахагүй байнаб. Манай орон болбол правительствые үтэр түргөөр байгуулхые эрижэ байна, тиин национальна учредительнэ суглаанай нэгэндүүгээр гаргаһан шиидхэбэриин ёһоор намда мандат үгтэһэн байха юм. Би хадаа коммунистическэ партиие правительстводо үгэнөөр хабаадалсагты гэжэ дурадхаһан байнаб, мүн тиигэжэ дурадхаа, правительствые өөрөө байгуулжа, министрнүүдэй тушаалые хубааха эрхэтэй байнаб. Эсэсэй харюуе намда үгэжэ хайрлыт гэжэ Таниие гуйнаб».

Хоёрдохи бэшэг соогоо Морис Торез болбол генерал де Голльдо иигэжэ мэдээсэбэ: «Учредительнэ суглаанай шиидхэбэриин ёһоор шэнээр байгуулха гэжэ Танда даалгагдаһан правительстводо харюусалгатай байха ба хабаадалсаха гэһэн коммунистнуудай дура зоригые үшөө дахин лаблан гаршална. Коммунистическэ парти правительстводо хабаадалсаха тухай өөһэдынгөө условинуудые дурдажа үшөө дахин гаршална, тодорхойгоор хэлэбэл, манай парти хадаа министерствые зүбөөр хубаажа, дотоодо хэрэгүүдэй гадаада хэрэгүүдэй гү, али сэрэгэй министерствын али нэгэнэйнь хүтэлбэриие манай түлөөлэгшэдтэ даалгажа үгэхые хүсэнэб»—гэбэ.

Һунгуулиин закониие шудалая!

2. Манай һунгалтанууд тэгшэ байха юм гэжэ яахадаа нэрлэгдэнэб

СССР-эй Верховно Советтэ депутадуудые һунгаха ябадал манайда бүгэдэнниитын байна гээшэ, яахадааб гэхэдэ: эрэ-эхэнэрэй, үндэһэ-яһанай, зөөри-шадалай ба социальна уг-гарбал гэхэ мэтын илгаануудые хамаархангүй, 18 наһанһаа дээшэ бүхы улад зон тэрээндэ хабаадалсана. Тиихын хажуугаар депутадуудые һунгаха ябадал манайда тэгшэ байнабшуу.

Яахадааб? «Ушарынь хадаа зөөри шадалайшье (тиимэ юумэ бага саха үшөө бии байна), расово ба национальнашье илгаа гээшэ ямаршье хүндэ ямба гү, али гарза хохидол ушаруулхагүй байна. Эхэнэрнүүд гээшэ, эрэшүүлтэй адли, тэгшэ эрхэтэйгээр һунгуулиин эрхэ эдлэхэ болоно. Манай һунгалтанууд хадаа үнэхөөрөө тэгшэ байха юм». (СТАЛИН).

Энэнь ямар ушартайб гэхэдэ: СССР-эй гражданин бүхэн нэгэ голостой байна: манай ороной гражданинууд бултадаа тэгшэ эрхэтэйгээр һунгалтануудта хабаадалсана.

—Тиимэ байнгүй яаха юм!—гэжэ залуу һунгагшад хадаа гансал советскэ гүрэндэ улад зон бүхэдөө һунгуулиин эрхые тэгшэ эдлэдэг юм гэжэ мэдэнгүй дуугаржа болохо байна. Буржуазна гүрэнүүдтэ тэгшэ һунгалта хэхэ эрхэ тухай идей конституцяар сонсохогдодог байгаашье һаа, үнэндөө хадаа ямар нэгэн шалтаг баряад заримдаа эдэбын мэхэ гохоор эбдэгдэдэг зантай.

Гражданин гээшэ һунгуулиин нэгэ голостой байһаниинь тон зүб лэ даа. Зүгөөр, зарим гүрэнүүдтэ тусгаар бүлэг һунгагшадта хоёр гү, али бүришье олон голос үгэдэг тиимэ һунгуулиин системэтэй юм гэбэл: тэрэ хүн нэгэ голосоо өөрынгөө һуужа байһан нютагай һунгуулиин округто үгэдэг, тиихэдэ нүгөөдэ голосуудаа өөрынгөө ажауйлэдбэриин гү, али худалдаа-наймаанай заведенинүүдэй байһан газарта үгэдэг байха юм. Иимэ системэ гээшэ һунгалтанууд дээрэ өөрынгөө класста амжалта олгохо гэжэ али бүхы арга бэдэржэ байдаг капиталистнууд, банкирнууд, купецүүд гэхэ мэтын бүлэг баяшуул, эксплоататорнуудта туһатай байһаниинь мэдээжэ.

Тэгшэ һунгалтануудые хэхэ гээшэ тэрээндэ хамаг бүхы зон аб адли гуримтайгаар хабаадалсаха ябадал болоно. Сталинска Конституциин баталһан заршамууд дээрэһээ үндэһэлһэн манай һунгуулиин закон хадаа советскэ эхэнэрнүүд гээшэ эрэшүүлтэй адли, тэгшэ эрхэтэйгээр һунгуулинуудта хабаадалсаха ба һунгагдахашье байһыень дэлгээр тэмдэглэнэ. Манайда тиимэшье байха ёһотой юм шэнгеэр һанагдадаг, юундэб гэхэдэ ондоо байлгатай бэшэ: советскэ засаг, большевистскэ парти хадаа эхэнэрнүүдые гүрэнэй, ажахын, олониитын ба культурна ажал-ябуулгын үргэн ехэ зам дээрэ гаргаһан байна. 1937 ондо һунгагдаһан СССР-эй Верховно Советэй депутадуудай дунда 189 эхэнэрнүүд һунгагданхай байгаа һэн гэжэ хэлэхэдэ ойлгосотой болоно бэзэ. Манайда инженернүүд ба техникүүд, олон янзын һургуулинуудай багшанарай дунда, гүрэнэй ба олониитын албан газарнуудай хүтэлбэрилхы тушаалда нилээд олон эхэнэрнүүд бии.

Буржуазна оронуудта тиимэ юумэ гэжэ юрэ байхагүй. Тэндэ эхэнэрнүүд гүрэнэй алба тушаалда оруулагдадаггүй, тэдэниие гэрэй ажал хэхэ табисууртай юм гэжэ тоолодог. Эрэшүүлдэ орходоо эхэнэрнүүдые доро хаража, тэгшэ эрхэгүй байлгаха ябадал эксплоататорска ангида туһатай байдаг хадаа, мүн һунгуулинуудташье эхэнэрнүүдэй эрхэгүй байха ябадалые гаргана.

Олонхи гүрэнүүдтэ сэрэгэй алба хэгшэдшье мүн лэ эхэнэрнүүд шэнги һунгаха эрхэгүй байдаг.

Тиихэдэ манайда Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флотдо алба хэжэ байһан гражданинууд гүрэнэйнгөө бүхы гражданинуудтай аб адлихан һунгахашье, мүн һунгагдахашье эрхэтэй байна. Манай орон дотор хүдэлмэришэнэй голос, тариашанай голос, эрдэмтын голос гү, али сэрэгэй алба хэгшын голос хадаа эрэ-эхэнэрэй, үндэһэ-яһанай гэхэ мэтын илгаа хамаархантүй, нэгэн адли хүндэлэгдэхэ ба нэгэн адли үнэтэй байха юм. Нэгэ һунгагшань нүгөөдэһөөн орходоо булюу ехэ хүндэтэй-ямбатай харагдаха ушар байхагүй, мүн баһа советскэ гражданинай һунгаха эрхые дайраха эрхэ хэндэшье үгтөөгүй.

Манай һунгалтануудай тэгшэ байха ябадалые һунгуулиин округуудые бии болгохо системэдэ илангаяа эли тодоор хаража болохо байна. Сталинска Конституциин ёһоор, СССР-эй Верховно Советтэ һунгаха Дүримэй 24 статья соо Союзай Советтэ һунгалтануудые хэхэ һунгуулиин округ гээшэ округ бүхэндэ 300.000 зонтой байха нормотойгоор бии болгогдохо юм гэжэ заагдана. Тэрэ һунгуулиин округ бүхэнһөө нэгэ депутат һунгагдаха зэргэтэй.

Ямар нэгэн арадай национальна ашаг туһые харалсаха ёһотой байһан Национальностьнуудай Совет гээшэ мүн лэ тиимэ хүсэд тэгшэ эрхэтэйгээр һунгагдаха байһаниинь эли мэдэгдэнэ. Национальностьнуудай Совет гээшэ союзна ба автономно республиканууд дотор, автономно областьнууд ба национальна округууд дотор СССР-эй гражданинуудаар һунгагдаха юм. Национальностьнуудай Советтэ һунгалтануудые хэхэ национальна округые бии болгохо нормотой танилсаад байхадаа, тэгшэ эрхын заршам гээшэ мүн эндэшье эрид шууд ба хүсэд бэелүүлэгдэжэ байһыень ойлгохонь хялбар байна гэбэл: союзна республика бүхэндэ 25 округ, автономно республика бүхэндэ 11, автономно область бүхэндэ 5 ба национальна округ бүхэндэ нэжээд һунгуулиин округ бии болгогдохо жэшээтэй. Тиихэдээ округ бүхэн нэжээд депутат һунгажа эльгээхэ болоно.

Һунгуулиин округуудай системэ бусад оронуудташье бии байдаг. Зүгөөр, тэндэ эдэ округууд гээшэнь ажалшадай һунгаха эрхые шадаал һаа ехээр хизаарлаха-хаһаха ба эзэрхэжэ байһан ангида булюу ехэ эрхэ олгохо гэһэн бодолготойгоор бии болгодог юм. Жэшээнь, Франци дотор һунгалтануудые хэһэн түүхэ дээрэһээ абаад үзэбэл: баяшуулай һуудаг нютагта 12—15 мянга тухай үсөөн зонтой һунгуулиин округ хадаа 100 мянган хүн хүдэлмэришэн зонтой һунгуулиин округтой адлидхагдадаг байба. Эдэ хоёр округ нэгэн адли тоотой депутадуудые һунгадаг һэн.

Россиин хаанта правительствошье мүн лэ тиимэрхүү «һунгуулиин географиие» хэрэглэдэг һэн. Национальна заха нютагуудай ажалшад тушаа гаргагдаһан 1907 оной июниин 3-ай һунгуулиин законой хэһэн олон хабаалтанууды хэһэн хадань, Европейскэ Росси дотор нэгэ депутадта 279 мянган хүн ба Сибирьтэ 1 миллион хүн зон хүрэхэ жэшээтэй байгаа бэлэй.

Ямар зорилгоор иимэ юумэ хэгдэһэн байнаб? Зорилгонь хадаа, Ленинэй хэлэһэн ёһоор, үгытэй зониие политикаһаа түлхижэ гаргаха, шадал багатай зониие гүрэнэй хүули засагай органуудые һунгаха хэрэгтэ хабаадалсаха ябадалһаа зайсуулха гэһэн байнабшуу. Эдэ бүхы орёо бэрхээр ба заримдаа мэхэтэйгээр зохёогдоһон буржуазна һунгуулиин системэ гээшэ тон үсөөхэн баяшуулай ашаг туһые харалсаһан байха юм.

Советскэ орон дотор һунгуулиин закон гээшэ бүхы арад зонойнгоо ашаг туһые харалсана. СССР болбол хүдэлмэришэн ба тариашанай социалистическэ гүрэн мүн. Советскэ засаг-түрэ гээшэ бүхы арад зондо түрэл ба тон дүтэ байһан хадаа, гүрэнөө хүтэлхэ хэрэгтэ эгээн үргэн олон ажалшадые хабаадуулха гэжэ оролдоно. Гүрэнэй хүули засагай эгээн дээдэ орган болохо—СССР-эй Верховно Советтэ һунгалтануудые хэхэ ябадалда эдибхитэйгээр ба сүлөөтэйгөөр хабаадалсаха эрхэ гражданинуудта олгожо хангана. Энэ хадаа тон нюусаар голособолжо, бүгэдэнниитын, тэгшэ ба сэхэ һунгалтануудые хэхэ ябадалай үндэһэ һуури мүн. Эгээ иимэ дээрэһээ, бидэнэр болбол манай советскэ демократи гээшэ эгээн үндэр дээдэ, болото үнэн демократи гээшэ гэжэ омогорхолтойгоор хэлэнэбди.

(«Комсомольская правда» газетэһээ).

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛСАНОВ

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1—80; зам. редактора—7.89; ответ. секретаря—3.23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.).

Н—00486. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.